

Amuntegar [1868, *SLitCosta*], que a desgrat del silenci lexicogràfic és versemblant sospitar molt més antic, vist el seu ample i pregon arrelament a tot el Prnc. almenys; *amuntegament*, *amuntegador*.

Remuntar [c. 1450]; *remuntada*; *remuntament*; *remunta* [«de la cavalleria: equorum suppletio», Belv.]; «en les botes lo remendo de tot lo peu: ocreae extrema, ima pars», Lab. 1840; «no't cases amb tintoré perquè durà sas mans brutas, / casa't amb un sabatè y duràs bonas *remuntas*, / no't cases amb sabatè perquè 't tirarà sa forma / ---» (la Cançó del Sí-i-no; MilàF, *Romlo*, 391.4); «tant si passa empavesada / la fragata acorassada / com la llansa, que va al rem - / li mir bé les banderoles, / i *remunta* o mitges-soles / jo li plant, i no se'n tem», PdAPenya (*Po. Pop.*, p. 26).

Remuntar ja fou usat, a mj. S. xv, pel poeta barceloní Pere Martines (*BABL* xvii, 197, cita en *sotsobra*, *SOTA*). «Deu ésser qüestió de la Confraria del Sagrament, que sempre 'm diu que s'ha de *remontar*», Mrn. Vayreda (*Sang Nova* III, § 11, p. 221); «--- juen a pídola, a la pilota, al marro, as cartons, a la parpalla, a la trompeta, a *remuntà* la millocha ---», *Canyissas*, 26. Lacav.

Tramuntar [Verdaguer, 1867]: «--- l'hèroe veyan / fugit, y ay! ab Hesperis, llur mare hermosa, a coll; / los alsaprens de ferre li tiran y rocassos / --- / com rius al mar devallan, apuntalant los brassos / --- / y enrra deixan terres y mars, cada gambada / *tramontan*<t> fraus y conques, torrents y xaragalls: / als seus al retornar-se'n la grua, en sa volada, / no veu, així a més corre, passar turons y valls» (*Atl.* vi, 53b; el verb ja igual en l'esborrall de 1867); «Ès Hèssper, que a l'Aurora badar sol les parpelles, / ans de aclúcar les seves son ull enlluernat; / y, al vespre, apar que sembre de voliors d'estrelles / lo cel, seguint lo ròssec del sol ja *tramontat*» (*Atl.* 1878, x, 19d). Totes les aparences són d'un italianisme acceptat primer per llicència poètica (memòries dantesques i llatines), que recolzant en *tramuntana* i en els orígens antics ha estat assimilat per la llengua literària, amb el sentit de 'esvanir-se, extingir-se, pondre's la resplendor': «aqueixa estilització senil: el caràcter se us ressent de la debilitació de la força, la tolerància us prové de la declinació de l'ímpetu sentimental, i els vostres odís s'aplaquen o es temperen perquè *tramuntan* les enveges de l'amor»; «i quan *tramuntii* el Sol, al fi de la jornada ---»; «el Sol havia calat foc a la posta, abans de *tramuntar*», Coromines (*L'Esperit de Finesa* vii, O. C., 1103a10; 1172, v. 30; *L'Avi dels Mussols*, vii, 162). *Tramunt*; *tramont*.

Somuntar. De SUBMONTANUS ve el NL *Samontà*, veg. *Onom. Cat. Sobremuntar* 'sobrepujar' (Llull, *Muntaner*).

Tramuntana [S. xiv, Aversó, *Torc.*, 287.28, «*tremuntana*; *tramontana* o *tremo*-, *vent*: Boreas, Aquilo, *DTO*. 1647; *terra* o *part* de *tramontana*, septentrio ---»]; ja en Llull: «quatre vents principals, ço és saber, vent a levant, e a ponent, e a migjorn, e a *tremuntana* --- lo vent que és a migjorn és engendrat per vapors humides e càlides, e lo vent qui és engendrat a *tremuntana*,

és per vapors seques e fredes» (*Merav.*, *NCl.* II, 27.16); també en l'atlas català de 1375 (Jal).

Molt antic i general en la nostra llengua, encara que també se'n digué, navegant «vent de Proença» (Jaume I, § 57, 58, Ag., pp. 93, 94, 96; mentre que usa *lebeig* i *garbí* en els mateixos capítols), però ja *tremuntana* Llull (*Blanq.*, *NCl.* II, 215.11); *tremontana* StVicentF (*Serm.* I, 165.27). Moltes dites populars: «*tremuntana* no té abric» MGadea (*T. del Xè*); «*tramuntana* forta? Migjorn a la porta» StPolM (1925). Geogràficament, general: des del Migjorn valencià (*tremuntana*, punt cardinal, El Perelló d'Alb., 1962; MGadea, *T. del Xè* II, 403) fins a les Illes (*Costa de Tramuntana* de Mall.) i al cim del Pallars (Àreu, Tavascan, 1933, 1934) i (notem-ho bé), fins al vessant N. del Pirineu: *tramuntàno* 'vent del N.' Formiguera de Capcir (1960). Predomina la pronúncia *tre-* en els parlars occidentals (Àreu, Perelló, MGadea), amb alguna excepció (*tram*- Tavascan, La Granja d'Escarp, 1935).

Com adj. aplicat a l'estel Polar: «les esteles --- totes tornen --- salvant una qui és apel·lada *tremuntana*, la qual --- és aseguda --- al firmament ---», *Llibre de Sidrac* (fi S. xiv, ed. 1982, 139.18); fins ara diuen l'*astélla de tramuntàno* els pescadors de StPolM (1925).

LL. TRANSMONTANUS, -ANI, 'd'enllà de les muntanyes' (Alps, Pirineus, Cantal etc.): nom de vent, antic només en cat., en it. [princ. S. xiv] i llengua d'oc [mj. S. xiii, *Sidrac*]; del cat. són manllevats el castellà (poc vivaç) [Colom, 1502] i port. *tramontana* [S. xvi, Fdo. Oliveira], mentre que d'Itàlia vénen algunes formes franceses, com estableixo amb documentació en el *DCEC/DECH* (MONTE, 132a33ss., i nota 4, on es trobarà bibliografia i alguns detalls i argumentació complementaris); *tramuntanada*; *tramuntanal* [Lab. 1840; *vent -al* 'tramuntana poc forta' StPolM, 1925; *tremuntanal* 'vent NO.' val. (Valor-Giner, 1950-5)]; *tramuntaneta* [id.]; *tramuntanejar*; *tramuntanell*, -*nella*; *tramuntanenc*; *tramuntaner* (guergal ~ entre N. i NE., StPolM, 1925); *tramuntanot*. *Tramontà*, -*ana*, adjectius, llatinismes.

Promontori [Lacav.], pres del II. tardà *promontorium* (variant clàssica *promuntorium*): «Far grandíós que un *promontori* amaga / lo Sol darrera 'l Canigó s'apaga / ---» (*Canigó* I, 29a). Per a antics duplicats toponímics de caràcter hereditari, veg. supra la nota sobre *Montuiri*.

CPT.: *Amunt* [*amont* Ss. xi, xiii], en aquest adverbí, com en *damunt*, més independents de *munts* i dels compostos en *munt*-, la *o* persistí més i conserva un poc més d'extensió que en el *munt* de les formes substantives i verbals; ja hi havia considerable soldadura en aquesta formació en el S. xi, com ho mostra un doc. molt allatinat d'Organyà, afrontacions de 1080: «de ipsos terminos quod ego feci firmare en monte --- de ipsas arbores ciresas in amonte --- ad font sutirana, de sponda in avall ---» (*BABL* viii, 528); *amont* tenim així mateix en docs. ross. de 1284 (RLR iv, 377), 1306 (RLR vii, 50) i 1318 (RLR xxxii, 150) o en el *Cartoral* de Vfr. de Conflent, de 1324: «en totes questes e exaccions r<e>als --- totz cler-